

Kunnskapsdepartementet
Bente Aronsen
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref.
16/7240-

Vår ref.
16/863-2/DARO

Dato
18.01.2017

Svar på høring av ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Språkrådet viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet datert 20. oktober 2016. Forslaget som er sendt på høring, er en ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Den nye forskriften skal erstatte den nåværende rammeplanen fra 2006 og skal etter planen iverksettes fra og med barnehageåret 2017/2018.

Når det gjelder den nye rammeplanens innhold, mener Språkrådet det er positivt at barnehagens helhetlige oppdrag er gjort mer forpliktende blant annet ved at det er formulert mål for personalets arbeid med kommunikasjon og språk. Særlig positivt er det at det er lagt tydeligere føringer for barnehagens ansvar for å utvikle barns interesse og forståelse for et mangfoldig samfunn. I avsnittet «Mangfold og gjensidig respekt» i kapittel 1 *Barnehagens verdigrunnlag* står det at «[b]arnehagen skal bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet». Videre slås det fast at «[b]arnehagen skal by på varierte impulser, opplevelser og erfaringer og omfatte lokale, nasjonale og internasjonale perspektiver». Dette må innebære at språklig og kulturelt mangfold må få en tydeligere forankring og bli synliggjort sterkere enn i dag, noe som også viser seg gjennom konkrete presiseringer i rammeplanen.

Det Språkrådet først og fremst savner, er formuleringer som i større grad bidrar til å fremme viktige språkpolitiske mål. Disse målene er slått fast i st.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening – Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* (språkmeldingen) og st.meld. nr. 23 (2007–2008) *Språk bygger broer – Språkstimulering og språkopplæring for barn, unge og voksne* (språkopplæringsmeldingen). Vi har merknader når det gjelder hensynet til norsk tegnspråk, så vel som nasjonale minoritetsspråk og de offisielle målformene bokmål og nynorsk.

Norsk tegnspråk

Punktvis gir vi uttrykk for følgende:

- a) Vi støtter forslaget om å gjøre den nye rammeplanen tydeligere når det gjelder rettigheter og plikter. Det må derfor også tydeliggjøres i rammeplanen at norsk tegnspråk er blitt en språklig rettighet (barnehagelovens § 19 h).

- b) Det må være en tydeligere sammenheng mellom rammeplanen og FNs konvensjon for rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD), jf. CRPDs artikler om tegnspråk, som Norge har forpliktet seg til.
- c) Språkbruksmålet i språkpolitikken må også gjøres gjeldende for alle tegnspråklige i barnehagen, uansett barnehage.
- d) Norsk tegnspråk må omtales som et eget punkt i rammeplanen, på samme måte som det samiske barnehagetilbudet, med de samme krav.
- e) Rammeplanen må bidra til at egne tegnspråklige barnehager, etter samisk mønster, må utvikles til å bli tegnspråklige arenaer av *god* språklig kvalitet.
- f) Det må under avsnittet «Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse» i kapittel 4 uttrykkes tydelig at god språkstimulering også innebærer at alle barn skal få delta i tegnspråklige og visuelle aktiviteter. Det må også gå tydelig fram at i tegnspråklige barnehager skal barnehagen fremme tegnspråklige hørselshemmede barns tegnspråklige kompetanse, slik som det gjøres i samiskspråklige barnehager.
- g) Det må utarbeides støtte- og veiledningsmaterieell som også gjelder norsk tegnspråk.

Bakgrunn

Språkrådet arbeider med flere språk enn norsk, skal uttale seg om spørsmål som gjelder andre språk enn norsk, og skal engasjere seg mer aktivt i slike spørsmål. Språkrådet skal følge opp språkpolitiske mål og strategier som blir fastlagt av Kulturdepartementet og Stortinget. Språkrådet arbeider for å styrke norsk tegnspråk, blant annet gjennom å informere om bruk av norsk tegnspråk i ulike sammenhenger, om opplæring i norsk tegnspråk, om tegnspråkbrukernes språklige rettigheter og gjennom synliggjøring av norsk tegnspråk. Språkmeldingen sammenligner det å ta språkpolitisk ansvar med å ta miljøansvar og likestillingsansvar, et ansvar alle i den offentlige forvaltningen har. I forbindelse med politikken knyttet til norsk tegnspråk slås det fast at:

[Det er] dette språkpolitiske perspektivet på teiknspråk som står i framgrunnen. Med utgangspunktet i eit slikt perspektiv må vi slå fast at teiknspråk har ein grunnleggjande verdi i seg sjølv, mellom anna som identitetsmerke og ekte kulturuttrykk for ein språkleg minoritet i det norske samfunnet. Det norske teiknspråket er også eit genuint norsk språk, ein del av den norske kulturarven og ikkje minst ein del av det språklege mangfaldet i landet som vi *alle har ei særleg plikt* til å ta vare på (s. 233 og vår utheving).

I Kulturdepartementets tildelingsbrev 2017 går det fram at arbeidet skal forankres i språkbrukernes interesser. Videre er målet i Språkrådets strategi for 2016–2019 at «[b]ruk av (...) norsk tegnspråk skal styrkes, og alle som sokner til [dette språket], eller har en annen morsmålsbakgrunn enn norsk, skal ha god tilgang til sitt eget språk». Dette skal blant annet gjøres ved at arenaene for bruk av norsk tegnspråk skal sikres og utvikles.

I Språkstatus 2012, som er skrevet av Språkrådet på oppdrag fra Kulturdepartementet, og som tar for seg tilstanden for språk og språkbruk på ulike samfunnsområder, står det:

Det vert ei utfordring å skapa gode teiknspråklege arenaer. (...) Nokre stader har kommunar gått saman om interkommunale fulltidstilbod for døve elevar, men desse ser ut til å vera sårbare. Kunnskapsdepartementet (2010–2011) slår fast at den eksisterande ordninga med at teiknspråklege elevar ved kommunale skular kan koma saman på deltidsopphald på kompetansesenter, skal styrkjast, og dette har vist seg å vera ein sær s viktig arena for fleire elevar.

Språkrådet har definert særlig tre områder som utfordrende i forbindelse med arbeidet med å ta vare på og styrke norsk tegnspråk og med det den tospråkligheten som tegnspråkbrukere lever i.

Disse er: levende og sterke tegnspråklige arenaer, kompetanse knyttet til norsk tegnspråk og språkholdninger.

Begrunnelser for punktene

- a) Barnehageloven ble endret i 2016. Denne endringen trådte i kraft 1. august. Norsk tegnspråk er for mange i Norge et språk som det knytter seg myter til, og generelt sett er det svært lav kunnskap om norsk tegnspråk. For at kommunene og andre barnehageeiere skal kunne få et bevisst forhold til og søke kunnskap om norsk tegnspråk, er det viktig at dette minoritetsspråket er synliggjort i den nye rammeplanen.
- b) Gjennom ratifisering av FNs konvensjon for personer med nedsatt funksjonsevne, der «språk» omfatter tegnspråk, har Norge folkerettslig blant annet forpliktet seg til å «anerkjenne og fremme bruken av tegnspråk» (art. 21 e)). Artikkel 24-1 viser til at partene skal «sikre et inkluderende utdanningssystem på *alle nivåer*» (vår utheving), «legge til rette for innlæring av tegnspråk og fremme av døvesamfunnets språklige identitet» (art. 24-3 b)), og «treffe hensiktsmessige tiltak for å ansette lærere som kan tegnspråk (...), herunder lærere med nedsatt funksjonsevne» (art. 24-4). I denne sammenheng er dette døve og hørselshemmede tegnspråklige lærere. Dette kan ansees som et språkpolitisk språkstyrkingstiltak som bidrar til at den overføringen av norsk tegnspråk mellom generasjonene kan styrkes overfor den oppvoksende generasjon av døve og hørselshemmede barn. Tegnspråklige hørselshemmede barn har også behov for omsorg, som beskrevet i kap. 3 i høringsforslaget, men på barnas egne premisser.
- c) Språkbruksmålet sier følgende: «Alle skal ha rett til språk, å få utvikla og tileigna seg det norske språket, bokmål og nynorsk, *å få utvikla og bruka sitt eige morsmål eller førstespråk, inkludert teiknspråk*, sitt eige urfolksspråk eller nasjonale minoritetsspråk» (språkmeldingen s. 24 og vår utheving). Dette språkbruksmålet gjelder også hørende barn av døve, såkalte KODA-barn. De må allerede i barnehagen anerkjennes og sikres tilgang til å få utvikle sitt hjemme- og førstespråk, norsk tegnspråk. Disse barna vokser opp i tegnspråklige hjem der all språklig samhandling og kultur foregår visuelt.
- d)–f) Det finnes i dag flere kommunale tegnspråklige barnehager for hørselshemmede. Disse er av varierende språklig kvalitet og må ikke ansees som såkalt segregerte tilbud. Tegnspråklige barnehager må betraktes som språkstyrkingstiltak som også ivaretar en kontinuitet mellom generasjonene, der tegnspråklige voksne døve og hørselshemmede er svært viktige rollemodeller og språklige aktører. De er også viktige for å overføre norsk døvekultur og historie, noe som også er viktig i utviklingen av trygge hørselshemmede barn. Dersom det i rammeplanen står mer spesifikt om egne tegnspråklige barnehagetilbud, bidrar dette til økt anerkjennelse av norsk tegnspråk og dets vitalitet. For den tegnspråklige hørselshemmede minoriteten er det svært viktig å få en trygg identitet og et godt utviklet tegnspråk.

Bokmål og nynorsk og de nasjonale minoritetsspråkene

I avsnittet «Kommunikasjon, språk og tekst» i kapittel 5 *Barnehagens fagområder* står blant annet at «[i] barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid». Språkrådet mener det her bør presiseres at utvalget av språk og språkformer må inneholde både bokmål, nynorsk og de nasjonale minoritetsspråkene.

De nasjonale minoritetsspråkene må omtales som et eget punkt i rammeplanen. Det må utarbeides godt støtte- og veiledningsmateriell, også for de nasjonale minoritetene og språkene deres. I avsnittet «Nærmiljø og samfunn» i kapittel 5 står det at «[f]agområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter og andre minoriteter». Her

bør det presiseres at fagområdet skal omfatte kjennskap til de nasjonale minoritetenes språk, kulturer og tradisjoner.

Bakgrunn

Språkmeldingen slår fast at bokmål og nynorsk skal være reelt likestilte i Norge. For å oppnå dette målet er det nødvendig at situasjonen med bokmål og nynorsk i samfunnet blir synliggjort, tematisert og normalisert så tidlig i livsløpet som mulig og hensiktsmessig. Å synliggjøre nynorsk gjennom tekst som barn synes er spennende og interessant, er et viktig ledd i normaliseringen av språksituasjonen vår. Språkrådet mener dette bør skje allerede i barnehagen.

Videre sier språkmeldingen at Norge har et særlig ansvar for å verne om og fremme de samiske språkene, i tillegg til de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani, romanes og norsk tegnspråk (norsk tegnspråk har vi omtalt for seg ovenfor). Et viktig element i dette er at språkene og kulturene blir mer synlige i samfunnet enn de er i dag. Denne synliggjøringen bør starte i barnehagen. Barnehagen bør også gi støtte til å bevare og utvikle barns nasjonale minoritetsspråk og sørge for at de får kjennskap til sin kultur. Barnehagen må styrke minoritetsbarns identitet.

Språkrådet vil her særlig vektlegge ansvaret overfor de anerkjente nasjonale minoritetsspråkene. Rettighetene til kvensk- og/eller finskspråklige i barnehagen er ikke forankret i norsk lov i dag, til tross for at minoritetsspråkpakten (*Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk*) sier at myndighetene må basere sin politikk, lovgivning og praksis på ulike prinsipper som fremmer regions- og minoritetsspråk, og at det er «behov for besluttsom handling for å fremme regions- eller minoritetsspråk for å verne dem» (artikkel 7-1 c). Minoritetsspråkpakten oppfordrer også myndighetene til å sørge for «egne former og midler for undervisning og studier av regions- eller minoritetsspråk på alle passende nivåer» (artikkel 7-1 f) og også sikre at «eksisterende eller nye administrative inndelinger ikke utgjør et hinder for å fremme det berørte regions- eller minoritetsspråk» (artikkel 7-1 b).

Samlet sett ser vi positivt på endringer som gjør det lettere å ivareta hensynet til begge de to norske målformene våre, norsk tegnspråk og nasjonale minoritetsspråk og kulturer. Gode muligheter og forankring i offentlige utdanningsinstitusjoner er svært viktig for den statusen disse språkene kommer til å ha i framtiden.

Språkrådet bidrar gjerne med råd, synspunkter og språkpolitisk forankring i den videre prosessen.

Vennlig hilsen

Kristin Solbjør
seksjonssjef

Dagfinn Rødningen
rådgiver

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrifter.

Mottakere:

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep 0032

OSLO

